

AUTO REPRESENTACIÓ D'UN THINK TANK

Gilles Fincheñstein / Delegat general de la Fundació Jean-Jaurès

Per comprendre millor el paper i l'espai ocupat per la Fundació Jean-Jaurès, s'ha de començar per situarla en un context més general com és el de les fundacions polítiques.

1) Les fundacions polítiques

1-1) Un desenvolupament europeu

Hi ha, de ben segur, un «cas» alemany. Les fundacions polítiques, Rhin enllà, són institucions antigues i arrelades, poderoses i imponents. Però existeix, més enllà, un «fenomen europeu»: tots els països de la Unió Europea, sobretot en els darrers deu anys, s'han dotat d'institucions d'aquest tipus. Així, prenent tan sols l'exemple de la família socialdemòcrata, la Fundació Jean-Jaurès compta amb una vintena d'homòlogues, tot i que les missions i les denominacions respectives –fundació aquí, think tank allà, institut més enllà...– puguin canviar.

Vet aquí la constatació. Queda analitzar-ne les causes.

Algunes son estructurals: la caiguda del mur de Berlín provocà l'aparició de noves nacions, un desenvolupament de la democràcia i una interrogació sobre els models polítics. Aquests esdeveniments, d'una importància i d'un abast sense precedents, tingueren una mateixa conseqüència: les democràcies europees, i especialment les forces socialdemòcrates, foren sol·licitades. Sol·licitades des del punt de vista tècnic, ja que aquestes democràcies naixents, o renaixents, eren demandants de formació en el que podem anomenar «l'enginyeria democràtica» (organització d'eleccions, estructuració d'un partit polític, tècniques de comunicació, gestió de col·lectivitats locals, paper de la societat civil...). Sol·licitades des del punt de vista ideològic, ja que la caiguda del comunisme comportà arreu una voluntat d'intercanvis i una recerca de debats. Ara bé, les democràcies europees, o com a mínim la majoria d'elles, no disposaven d'instruments per respondre a aquestes demandes. Això explica el desenvolupament d'aquestes estructures ad hoc que són les fundacions polítiques.

A les causes estructurals s'hi van afegir causes conjunturals. En efecte, les victòries successives de l'esquerra, durant els anys noranta, provocaren una multiplicació dels debats –sovint impulsats pels think tanks britànics, implicant les fundacions polítiques europees, centrats molt més en les esquerres governamentals que en els partits socialdemòcrates, dels que les «cimeres dels modernitzadors» en foren els episodis més mediatitzats. Així s'entén la mediatització que ha acompanyat el desenvolupament de les fundacions.

1-2) Actors originals

Encara avui falta un estudi comparatiu aprofundit de les diferents fundacions polítiques europees. De manera esquemàtica, es possible destacar-ne tres missions, dos models... i un punt comú.

- Tres missions. Les diferents estructures cobreixen globalment tres missions diferents: la cooperació internacional, la història –particularment la gestió dels arxius del seu partit–, la reflexió teòrica i política. Si bé no totes cobreixen necessàriament aquestes tres missions –certs països disposen d'institucions específiques per a cadascuna d'elles– cada fundació n'assegura almenys una.
- Dos models. El primer és el model «germànic». És aquell que es dona evidentment a Alemanya però també a Àustria. Les fundacions polítiques hi són finançades exclusivament amb fons públics, i per imports considerables. La nostra homòloga, la Fundació Friedrich Ebert, disposa així d'un pressupost anual de més de 120 milions d'euros i d'una delegació a més de noranta països. El segon model és el model «anglosaxó». Orientat a la reflexió, es tracta de think tanks, de vegades generalistes, com la Fabian Society, Demos o IPPR, de vegades especialitzades, com el Centre for European Reform (CER) o el Foreign Policy Centre (FPC). Són, ben al contrari, exclusivament finançats via subvencions privades, generalment d'empreses. Cadascuna d'aquestes estructures disposa d'un pressupost anual de 1,5 a 4 milions d'euros, fent un total per als nostres homòlegs britànics d'entre 8 i 9 milions d'euros.
- Un punt comú. El principal punt en comú entre les fundacions polítiques, més enllà de les seves missions, rau en la natura de les seves relacions amb el partit polític que els és proper i del que a vegades n'han sorgit. Per resumir-ho en una fórmula, podem dir que fundacions i partits són institucions distintes sense ser distants.

Distintes, en tant que són, sempre, independents les unes de les altres, a la vegada financerament i orgànica.

Distintes en que, de vegades, les fundacions utilitzen la seva independència per exercir una lectura crítica de l'acció del partit o del govern al qual donen suport.

Distintes, al cobrir funcions complementàries: d'un costat, els partits polítics se situen al cor de l'actualitat i preparen les eleccions que es succeeixen; de l'altre, les fundacions polítiques inscriuen preferentment la seva acció en el camp internacional i la seva reflexió en l'elaboració al costat de la societat civil –intel·lectuals, universitaris, experts, sindicalistes... Per dir-ho d'una altra manera, no se situen dins la mateixa temporalitat: les fundacions polítiques es troben menys ancorades en el present –n'és la seva feblesa– però més arrelades en el passat (per la constitució i l'explotació dels arxius) i en el futur (pels estudis i la recerca) –pot ser-ne la seva força.

Distintes però no distants perquè, a la major part de països, la cooperació entre partits i fundacions és permanent, els lligams entre llurs responsables amicals i els objectius perseguits idèntics.

En relació amb aquesta història, aquestes missions, aquests models, ¿quina és la posició de la Fundació Jean-Jaurès?

2) La Fundació Jean-Jaurès

La Fundació Jean-Jaurès fou creada per Pierre Mauroy, una figura històrica del socialisme francès que fou primer ministre de François Mitterrand abans de ser primer secretari del Partit Socialista i seguidament president de la Internacional Socialista durant set anys.

La Fundació Jean-Jaurès celebrà el 2002 el seu desè aniversari. Però ja en són dues les vides viscudes.

2-1) 1990-2000 : la dècada tumultuosa

Necessitats. La Fundació Jean-Jaurès nasqué d'una necessitat, i fins i tot d'una doble necessitat.

Necessitat pel moviment socialista que, durant dècades, negligí sovint la seva pròpia història –tot i que, i valgui com a disculpa, la multiplicitat de ruptures i la feblesa de mitjans no en facilitaven la tasca–, a vegades abandonà la seva xarxa internacional –en nom d'un cert sentiment de superioritat del socialisme en vers la socialdemocràcia–, instrumentalitzà algunes vegades la reflexió. El judici pateix d'ésser excessivament brusc i, en un punt o altre, mereixeria ser matisat. Però, globalment, al llarg del període, correspon a una realitat i, d'aquesta manera, la creació de la Fundació Jean-Jaurès respon a una primera necessitat.

N'hi ha una segona: no ja pel moviment socialista sinó per França. De forma paradoxal, en efecte, França, observada arreu del món com la pàtria dels drets de l'home i el país la potència del qual s'havia recolzat molt en la seva influència política, no disposava de tots els instruments per respondre a les demandes que li eren adreçades. Tanmateix, disposar, no d'una fundació aïllada sinó d'un sistema de fundacions representant tot l'espectre polític, constitueix un avantatge important: és una inversió, àmpliament immaterial i poc costosa, que pot tenir, a la fi, conseqüències considerables, tant polítiques i econòmiques com culturals. Efectivament, cada fundació representa una gran família de pensament que permet a un país accentuar la seva presència, nuar lligams privilegiats –també amb les forces polítiques de l'oposició amb les quals els aparells diplomàtics, per naturalesa, són més prudents–, fer compartir una llengua, crear xarxes. Finalment, el país que ha sabut dotar-se d'un sistema eficaç haurà ajudat, per la intermediació d'una de les seves fundacions, el govern de torn, sigui quin sigui el seu color polític. Avui, a França, tan sols s'ha recorregut una petita part del camí. Només les famílies socialdemòcrates i demòcratacristianes han creat de forma efectiva llurs fundacions –ben aviat seran seguides per les famílies gaullistes i comunistes. I aquestes fundacions disposen de mitjans modestos en comparació amb les seves homòlogues: un pressupost anual de 2 milions d'euros per a la Fundació Jean-Jaurès.

Malgrat tot, la Fundació Jean-Jaurès ha esdevingut, al final d'aquesta «dècada tumultuosa», una institució a la vegada estable i activa; a partir d'aquest moment s'ha

imposat en el paisatge polític, intel·lectual i mediàtic. El seu balanç d'activitats pel 2003 i el seu programa d'activitats pel 2004 il·lustren aquest fet.

2-2) 2000-2004 : els anys fructífers

Tres xifres podrien resumir el balanç de 2003: acció a quaranta-sis països, digitalització de 7.000 pàgines reconstituïnt la història del Partit Socialista des d'Epinay. Més de 3,5 milions de connexions al portal d'internet de la Fundació Jean-Jaurès. Tanmateix, més enllà de les xifres, cal explicitar l'estratègia i les prioritats de cadascun dels tres departaments de la Fundació Jean-Jaurès.

- Cooperació internacional. És el departament sobre el qual la Fundació ha concentrat la majoria dels seus mitjans des de la seva creació –representa encara el 50% del seu pressupost d'intervenció aquest any– i representa l'experiència més reeixida.

Amb quins principis hem fet la tria de països on intervenir? El primer principi és el de continuïtat. No representa una virtut en sí mateix. Però

és, en aquest camp, particularment preciós: l'eficàcia de la nostra intervenció suposa una acció sobre la durada i l'establiment de partenariats estables. Existeix doncs una continuïtat pel que fa a la tria de països. Hi ha també continuïtat en l'elecció de temes: l'organització de partits polítics, la comunicació electoral, la gestió municipal i, cada cop més, el paper de les dones a la societat i a la vida pública alhora.

El segon principi és el de reactivitat. El fet de ser una petita estructura comporta inconvenients. Hi ha almenys un avantatge: la mobilitat, la reactivitat, l'adaptabilitat.

- Història i memòria. És el departament més recent de la Fundació Jean-Jaurès. En el si del Centre d'arxius socialistes, provem de reagrupar, triar, classificar els arxius del Partit Socialista des d'Epinay, així com els arxius individuals que ens han estat confiats. A més a més, participem en l'organització del debat i la reflexió sobre la història i la memòria de l'esquerra. És una feina de vegades lligada a la celebració d'aniversaris: el 2005, la Fundació Jean-Jaurès participarà, amb el PS, en la commemoració del centenari del partit socialista; d'altra banda, una publicació de la Fundació, consagrada a la història del Partit Socialista i de les eleccions europees, recollirà anàlisis d'historiadors i testimonis d'actors. A més a més, continuarem en aquest 2004 la digitalització dels arxius socialistes –la major part dels quals seran accessibles en línia– i l'adjudicació d'un premi, atorgat per un comitè d'historiadors, per a la millor tesina de tercer cicle consagrada a la història del moviment obrer.

- Estudis i recerques. És el tercer departament de la Fundació Jean-Jaurès. Ja l'hem evocat: en un món en ràpida i profunda mutació i en un moment en el qual els socialdemòcrates dirigiesen la majoria de governs europeus, els debats es multipliquen entre fundacions i think tanks. L'objectiu, per a la Fundació Jean-Jaurès, és doncs doble.

El primer objectiu? La inserció dins la xarxa europea de fundacions. Aquest és ja el cas amb la Fundació Friedrich Ebert, a la vegada per a la cooperació internacional i pel diàleg franco-alemany amb l'organització anual, des de 1999, d'un gran fòrum franco-alemany, llançat pels dos ministres d'Afers Estrangers.

Aquest és igualment el cas per a la participació als col·loquis organitzats pels nostres homòlegs europeus.

El segon objectiu, condició del primer? La producció intel·lectual. Sota l'ègida del Comitè d'orientació científica de la Fundació, presidit per Dominique Strauss-Kahn, diferents «grups de treball» reben l'encàrrec d'elaborar informes que publica la Fundació. L'objectiu: redactar un informe combinant anàlisis, orientacions i proposicions, a partir d'una aproximació internacional i europea al mateix temps. Això n'explica la composició: grups aplegant dones i homes – responsables polítics, universitaris, alts funcionaris, sindicalistes, empresaris...– que mai no haurien treballat junts llevat de la Fundació. Això explica, també, l'estatus d'aquests informes: són discutits en el si del Comitè d'orientació de la Fundació però únicament en responen els autors –entrant en joc, i així ho esperem, una gran llibertat en el to i en el fons. Els propers versaran sobre la recerca i la innovació i després sobre les qüestions internacionals.

I a més, més enllà d'aquests informes, la Fundació aposta per una intensa activitat electrònica. Difonem gratuïtament cada setmana a més de 10.000 abonats una newsletter que selecciona els informes, discursos, sondeigs o articles que mereixen, segons el nostre parer, una atenció particular. Produïm, cada quinze dies, una Newsletter dels llibres que fa una crítica dels assaigs o les revistes recentment publicats. Difonem, cada mes, una nota electrònica que examina atentament un tema que aixequi controvèrsies: l'adhesió de Turquia, per evocar tan sols la propera publicació.